

Черният клин

От нашия клас най-много обичам другата Яна, защото се казва като мен и е много готина. И също не обича училищните дискотеки. Нейната майка скоро замина да работи в Швеция. Яна казва да не се притеснявам, че нямам черен клин, какъвто учителката ни иска за физическото, и да играя с едни шорти, останали от Мария. Каза на момичетата, че в Швеция всеки играе с каквото си иска, и те ме оставиха на мира. Обаче ги ненавиждам тия шорти и като порасна, ще си купя черен клин. Даже четири. Дори когато вече няма да имам физическо.

Брат ми Стефан... и той скоро си имаше неприятности. Оказа се, че цяла седмица не е ходил на училище, защото Алек казал, че който няма PSP, е тъп. И какво – всички в класа имали, само Стефан – не. Мама му каза, че не може да му купи, ама видях, че много ѝ е жал. Затова Стефан мрази училището повече, отколкото аз шортите. И особено мрази Алек. Само сестра ми Мария няма проблеми в училище. Учи се много добре и изкарва почни само шестици. Само дето е една такава тиха, а госпожата каза на мама, че е малко странно на дванадесет години да нямаш никакви, ама съвсем никакви приятели.

Бедността. Пътеводител за деца
Хана Гил-Пьонтек
Хенрика Кшивонос

Бедността не е само липса на пари. С нея са свързани много лоши неща. Срам, че нямам това, което имат другите. Злоба и чувство за малоценност, когато се сравнявам с връстниците си. Както и когато техните родители им купуват скъпи подаръци, с които те обичат да се хвалят пред целия клас. Сигурно чувстваш колко е трудно. Още повече, че бедността никога не е по вина на децата. Възрастните са тези, които отговарят за съдбата им. За да се защитят от неприятни изживявания, децата може да прибягнат до лъжа, бягство, агресия или до затваряне в себе си. Всяко дете би искало да живее при добри условия и когато ги няма, просто си ги измисля и разказва за тях в клас. Ако някой му се присмива, че е облечен по-зле, често реагира с крясъци и юмруци. Някои деца от по-бедни семейства предприемат тактиката на изчезването: учат се добре, не създават контакти и не отговарят на подигравките. Но също така не завързват приятелства, които по-късно в живота биха помогнали за създаването на семейство или за намиране на работа.

1. Защо едната Яна харесва другата Яна?

- А) защото седят на един чин
- Б) защото имат еднакви имена, а и двете не харесват училищните дискотеки
- В) защото майката на другата Яна работи в Швеция
- Г) защото споделят всичко една с друга

2. Какво иска да направи Яна, когато стане голяма?

- А) да си намери хубава работа
- Б) да отиде и тя в Швеция
- В) да си купи черен клин
- Г) да запази шортите на Мария

3. Защо Стефан не е ходил на училище цяла седмица?

- А) защото е много глупав и не се справя добре в училище
- Б) защото се срамува, тъй като няма PSP
- В) за да принуди майка си да му купи PSP
- Г) защото се ядосва, че сестра му, Яна, няма черен клин

4. Кой от предложените отговори НЕ показва защо Стефан мрази Алек?

- А) защото Алек е засрамил и уязвил Стефан
- Б) защото Алек е обидил Стефан, без да се замисли за неговото положение
- В) защото Алек е направил видима бедността, която Стефан прикрива
- Г) защото Алек е казал на Стефан онова, което всички мислят

5. Как се чувства майката на Стефан, когато не може да му купи PSP?

- А) ядосана от неговото желание
- Б) разочарована от неразбирането, което Стефан проявява към нея
- В) обидена от желанията на Стефан
- Г) наскърбява се, защото не може да осигури на Стефан това, което той иска

6. Как Мария се справя с бедността?

- А) изолира се от останалите деца
- Б) затваря се въщи и не ходи на училище
- В) не се справя добре в училище
- Г) преструва се пред учителката

7. Какво НЕ означава да се чувстваш малоценен?

- А) да си слаб и несигурен
- Б) да се сравняваш с другите и да се чувстваш недостоеен спрямо тях
- В) да се гневиш на връстниците си, но да премълчаваш това
- Г) да си безпомощен и незначителен

8. До каква тактика прибегва Стефан?

- А) лъжа
- Б) бягство
- В) агресия
- Г) обида

9. Какво според текста е бедността?

- А) само липса на пари
- Б) липса на приятели
- В) чувство за по-ниско поставяне спрямо другите
- Г) чувство за превъзходство над другите

10. Какво правят децата, когато искат да живеят при по-добри условия?

- А) разказват измислени истории
- Б) нахвърлят се с крясъци и юмруци срещу другите
- В) затварят се в себе си
- Г) учат редовно уроците си

V - VI КЛАС

Джъстин Бийбър си тръгна от концерта в Осло

На концерт в четвъртък вечер в Осло Джъстин Бийбър прекрати внезапно шоуто си, след като изпя само една песен. По-късно той се извини в Instagram, като написа: "Не винаги правя нещата по правилния начин".

На любителски запис от концерта се вижда как канадският изпълнител, който се завърна на европейските сцени в събота с участието си на наградите на MTV – Европа в Милано, се приближава към феновете на първия ред и започва да им обяснява, че трябва да почистят разляна вода на сцената.

Самият той се опитва да избърше водата, но заслепените фенки само крещат и не го слушат.

"Край. Приключих. Няма да правя повече шоу", казва Бийбър, обръща гръб на феновете си и си тръгва.

Напоследък певецът има проблеми с реакциите. Малко по-рано тази седмица Бийбър внезапно прекрати и интервю за испанската радиостанция 40 Principales, след като се притесни от въпросите на водещия.

Певецът стана известен още на 13 години, а след това, благодарение на перфектния си външен вид, започна да получава номинация след номинация за "най-красив тийнейджър", а после за "най-красив мъж".

Пез последните години някога доброто дете, чиято звезда изгря от телевизионния канал Disney, се прочу с "лошото си поведение" извън сцената и сериозно наруши миловидния си образ.

През следващия месец се очаква Бийбър да пусне първия си албум след тригодишно прекъсване. Освен ако внезапно не се откаже.

Норвежкият ежедневник VG коментира, че още в полунощ певецът се качил на частния си самолет от летището на Осло и напуснал страната, оставяйки хиляди фенове разтърсени и облени в сълзи.

1. Кога Джъстин Бийбър прекъсва шоуто си?

- А) по време на концерт в норвежката столица
- Б) когато е на тринадесетгодишна възраст
- В) в едно от участията си в Disney
- Г) когато хиляди фенове избухват в сълзи

2. Защо Джъстин Бийбър прекъсва концерта си?

- А) заради разляна вода на сцената
- Б) защото публиката не го слуша
- В) защото фенките му крещат високо
- Г) заради здравословни проблеми

3. Къде може да се види сцената с прекратяването на концерта?

- А) в интервю за испанската 40 Principales
- Б) в предаване по телевизионния канала Disney
- В) в излъчването на наградите на MTV – Европа
- Г) в направен от непрофесионалист запис

4. Подреди събитията в последователност в таблицата.

Събитие	№ ... поред
Бийбър прекъсва интервю за испанско радио	
Бийбър напуска Норвегия	
Бийбър прекратява свой концерт	
Бийбър е номиниран за най-красив тийнейджър	

А) 1, 2, 3, 4

Б) 4, 3, 1, 2

В) 2, 4, 3, 1

Г) 3, 2, 4, 1

5. „Напоследък певецът има проблеми с реакциите“, се казва в текста. Какво може да означава това?

А) Бийбър страда от неврологично заболяване

Б) певецът се отнася агресивно с публиката

В) Бийбър не се справя с нервното напрежение

Г) певецът не успява да отговори на журналистически въпроси

6. Какво загатва авторът, като по повод намерението на Джъстин Бийбър да пусне свой нов албум казва: „Освен ако внезапно не се откаже.“?

А) че напоследък певецът става все по-малко предсказуем

Б) че Бийбър все още не е решил окончателно дали да издаде албума си

В) че певецът изчаква най-подходящия момент да пусне албума си

Г) че когато издава нов албум, Бийбър често се отмята от решението си

7. Къде се връчват наградите на MTV – Европа?

А) в Испания

Б) в Италия

В) в САЩ

Г) в Норвегия

8. Какъв е по произход Джъстин Бийбър?

А) норвежец

Б) американец

В) канадец

Г) скандинавец

9. Защо крещящите на злополучния концерт фенки на певица са определени като „заслепени“?

А) защото не са могли да виждат от ярката светлина на прожекторите

Б) защото така са погълнати от музикалния си идол, че не виждат живия певец

В) защото покорно и безкритично изпълняват всяко желание на изпълнителя

Г) защото в концертната зала е прекалено тъмно

10. Защо авторът на текста пише като свидетел на нещата, за които говори?

А) защото наистина е бил сред публиката на прекратения концерт

Б) защото за всичко това му е разказал някой, на когото вярва

В) защото така разказът му става по-правдоподобен

Г) защото последователно проследява живота на Джъстин Бийбър

VII - VIII КЛАС

„Приказните кръгове“ – една от най-големите загадки на природата

В пустинните пасища на Южна Африка се крие поредната мистерия на природата – „Приказните кръгове“. Хиляди кръгли голи петна по земята се наблюдават сред тревистата растителност на Намибия, припомня Дейли мейл, цитиран от „Дарик“. Мистичните окръжности достигат между 2 и 15 метра в диаметър. Те са разположени в отдалечен от цивилизацията район, като най-близкото населено място от тях е на около 200 км. Това е и една от причините „Приказните кръгове“ да не са били обект на много изследвания.

До този момент няма категорични теории за тяхната поява. Знае се обаче, че пръстените са в процес на непрекъснато развитие, а продължителността на техния живот достига 60 години. Според редица учени кръговете са резултат от работата на пясъчни термити, които изяждат корените на тревата, докато прокарват подземните си галерии. Освен това те смятат, че кръговете са „резервоари“ на вода, които захранват растителността около голия център на пръстените.

Други са на различно мнение. Учени изтъкват противоположната теория, че пясъчните термити живеят дълбоко под кръга и не биха могли да унищожат растителността в центъра на окръжностите. За „Приказните кръгове“ не мълчат и местните легенди. Една от тях разказва, че те са дело на дракон, който живее под земята. В резултат на огнения му дъх на повърхността се появяват мехурчета, които изгарят растителността, разказва местният фолклор. Според племето Химба кръговете са дело на боговете. Любители на конспиративните теории пък смятат, че петната са от кацане на НЛО.

1. Какво смята авторът на текста за произхода на „Приказните кръгове“?

- А) че са произлезли от местните фолклорни приказки
- Б) че са резултат от някакви естествени процеси
- В) че имат свръхестествен произход
- Г) че са дело на дракон, който живее под земята

2. Защо „Приказните кръгове“ все още не са добре проучени?

- А) защото диаметърът им е необхватен
- Б) защото не представляват научен интерес
- В) защото съществуването им трае твърде кратко
- Г) защото са твърде далеч от населените места

3. Причина местните легенди да разказват, че „Приказните кръгове“ са дело на огнедишаш дракон, е:

- А) липсата на растителност в кръговете
- Б) отдалечеността на кръговете от цивилизовани места
- В) появата на мехурчета по повърхността на земята
- Г) древните са видели НЛО, което са възприели като дракон

4. Коя е причината някои учени да отхвърлят теорията, че „Приказните кръгове“ са направени от пясъчните термити?

- А) термитите работят много по-дълбоко от корените на тревата
- Б) термитите не се хранят с корените на растителността
- В) термитите нямат интерес да унищожават растителността
- Г) термитите копаят подземните си тунели точно под кръговете

5. Според кого „Пясъчните кръгове“ са продукт от божествена дейност?

- А) според автора на статията
- Б) според Дейли Мейл
- В) според учените
- Г) според местно племе

6. Защо тези, които смятат „Приказните кръгове“ за следи от НЛО, са наречени „любители на конспиративни теории“?

- А) защото кроят конспиративни планове
- Б) защото измислят истории за конспирации
- В) защото обясняват необяснимото чрез конспиративни теории
- Г) защото искат да прикрият истината за необяснимите явления

7. Колко са „Приказните кръгове“?

- А) над 60
- Б) между 2 и 15
- В) милиони
- Г) над хиляда

8. В текста се казва, че животът на „Приказните кръгове“ трае около 60 години. Как биха могли учените да установят това?

- А) като научни екипи ги наблюдават непрекъснато на смени
- Б) като измерват разстоянията помежду им
- В) като проследяват промените, случващи се с кръговете
- Г) като съпоставят различни теории за появата на кръговете

9. Защо в текста за „Приказните кръгове“ се говори като за мистични?

- А) защото не са изследвани
- Б) защото има различни теории за произхода им
- В) защото произходът им продължава да е загадка
- Г) защото появата им е свързана с мистични сили

10. Кое обединява представата за дракона и представата за боговете като създатели на „Приказните кръгове“?

- А) че са научни теории
- Б) че са конспиративни теории
- В) че са единствените обяснения за произхода на кръговете
- Г) че са част от фолклора на южноафрикански племена

IX - X КЛАС

ИЗ „КОГАТО ХРАНАТА РАЗБОЛЯВА“

Мария Шаркова

Какво е общото между тиф, ботулизъм, туберкулоза и скарлатина? В началото на ХХ век това са били често срещани заболявания, свързани с консумация на храна, мляко и вода. Това са така наречените хранителни заболявания, обикновено инфекциозни или токсични по природа, чиито причинители постъпват в организма чрез консумация на храна и вода.

Има повече от 250 хранителни заболявания, които могат да бъдат причинени от бактерии (салмонела, листерия), вируси (норовирус), паразити (тении), токсини и химикали.

Проблемът с безопасността на храните и водата е свързан не само с болестите, които могат да причинят, но и с начина им на производство – употребата на антибиотици, генномодифицирани организми или пестициди, тъй като те също имат влияние върху организма. В миналото липсата на технологии и познания за начина на производство, обработка и съхранение на храните, както и липсата на чиста питейна вода, са били причина за разпространението на хранителни заболявания. В наши дни тези фактори са премахнати, но глобализацията, използването на химикали, антибиотици създават нови предизвикателства.

Оказва се, че появата на нови технологии едновременно допринася за по-голямата безопасност на храните, но и до възникване на нови опасности; глобализирането води до затруднения при контрола на взривове от заболявания, но и до създаване на системи за координация и контрол.

В началото на ХХ век проблемът с хранителните заболявания е бил много сериозен. През 1940 г. се проучват мускулни проби от починали и аутопсирани американци, които показват, че 16% от тях имат трихинелоза – паразитно заболяване, което се предава при консумацията на месо, най-често свинско.

В началото на миналия век сто на всеки 100 000 души са се разболявали от тиф – болест, причинена от една от разновидностите на салмонелните бактерии. В края на ХХ век броят на заболелите се свива до 1.7 на 100 000 души.

За пръв път темата за безопасността на храните достига да огромен брой американци с публикуването на разказа “Джунглата” на Ъптон Синклер през 1906 година. В него той разказва за ужасните условия на труд в чикагските фабрики за опаковане на месо и липсата на всякаква

хигиена при производство на храна. В резултат на обществения отзвук се приема и първият закон за контрол на храните и лекарствата в САЩ.

С откритието на различни видове пестициди се появява и проблемът с тяхното използване и влиянието им върху организма. Например в САЩ до 1910 г., когато е приет първият закон, регулиращ ползването на химикали, растенията са пръскани без никакъв контрол. В средата на ХХ век законодателството се развива до степен да се определи какви пестициди могат да бъдат ползвани, като се дефинира и максималното им допустимо съдържание в хранителните продукти. През 1970 г. се забраняват няколко пестицида, включително и известният ДДТ.

По същото време обаче се появяват и нови патогени. Това се свързва с промяната на методите за производство на храната и глобализацията. През 1980 г. в САЩ избухва епидемия от салмонела ентеритидис, като се установява, че 45% от “гнездата” в национален мащаб са заразени. Животните, снасящи тези яйца, нямат никакви признаци, че са носители на патогена. В следващите години са регистрирани епидемии от листерия заради консумация на хотдог и шигелоза, причинена от вносен магданоз.

1. Като използвате данните от таблицата, определете кое меню носи най-малък риск от заболяване от салмонелоза.

- А) телешко с грах и зелена салата
 Б) пилешко със салата от домати и краставици
 Г) свинско със зелена салата и соеви кълнове
 Д) кисело мляко с мюсли и ядки

2. Кое е общото между тиф, ботулизъм, туберкулоза и скарлатина?

- А) че се причиняват от вируси
 Б) че се причиняват от храни
 В) че са хранителни болести
 Г) че са болести на дихателната система

3. Кое от изброените е име на бактерия?

- А) листерия
 Б) патоген
 В) норовирус
 Г) тения

4. Колко пъти намалява броят на заболелите от тиф в края на ХХ в. в сравнение с началото му?

- А) над 2 пъти
 Б) над 20 пъти
 В) над 40 пъти
 Г) над 50 пъти

5. В коя тъкан в човешкия организъм се открива паразитът на трихинелозата?

- А) в мускулната
 Б) в мозъчната
 В) в костната
 Г) в жлезистата

6. Кое в началото на ХХ в. обуславя съществуването на сериозен проблем със заболяванията, причинени от намиращи се в храната и водата болестотворни организми?

- А) поддържането здравето на животните, предназначени за храна, с антибиотици
- Б) третирането на ядливите растения с пестициди
- В) нехигиеничното производство на храни
- Г) обработването на почвата с химикали

7. Кога се популяризира темата за необходимостта от чиста храна?

- А) през 1910 г.
- Б) през 1980 г.
- В) през 1970 г.
- Г) през 1906 г.

8. Какъв е ефектът от появата на новите технологии върху проблема с безопасността на храните и питейната вода?

- А) решават проблема
- Б) задълбочават проблема
- В) не влияят по никакъв начин върху проблема
- Г) допринасят за решаването на проблема

9. До какво води глобализацията?

- А) до по-голям контрол върху епидемиологични огнища
- Б) до развитие на нови системи за контрол
- В) до приемане на първия закон за контрол върху храните в САЩ
- Г) до контрол върху режима на хранене на населението на земята

10. Каква е целта на текста?

- А) да подтикне читателя към здравословно хранене
- Б) да проследи развитието на контрола върху храните в САЩ
- В) да покаже противоречивата същност на технологиите и глобализацията
- Г) да информира за хранителните заболявания

XI - XII КЛАС

За четенето и нечетенето

Френските интелектуалци първи си изобретиха специфичен език, на който да говорят за книгите - език, пълен със загадки и метафори, почти жаргонен (за да го разбират само посветените). В този контекст и традиция книга със заглавие "Как да говорим за книги, които не сме чели" (превод от френски Петя Илиева, изд. "Сиела", С., 2008) звучи направо скандално и съвсем не по френски. Изправени сме пред една, меко казано, нетипична книга, която откровено признава, че често пъти разсъжденията на едро за литературата, върху които стъпва преподаването и които са част от работата на критиците, са плод не толкова на коректност към текстовете, колкото на обикновена рутина.

Изхождайки от преподавателската си практика, Пиер Байяр разколебава традицията, според която критиката е за избрани, и пледира за правото на всеки, който има мнение и иска да го каже, да говори за книги. Независимо чел ли ги е, или само ги е разлистил, добре образован ли е, или не. Важното е - внасява професорът - да има интерес, да се говори за литературата, да се произвеждат

разкази по аналогия, да се дописват текстове, като се развихря въображението и се стимулира доизмислянето - това държи литературата жива.

Източник: в-к Капитал

За (не)четенето

Аз отказвам да чета книги. Но, честно казано, ние всички отказваме да четем всеки ден книги. (...)

(Не)четенето е действие, което литературите рядко обсъждат. А когато го правят, разговорите са сковани от чувство за срам. Причината е „културният капитал“. Но може да се обясни и с играта „Унижение“, измислена от един диaboличен професор по английска литература в сатиричния университетски роман на Дейвид Лодж „Размяната“(1975). При „Унижение“ участващият печели точка, когато се окаже, че не е чел книга от литературния канон, която всички останали са прочели. (...) „Проблемът на изобилието“ е предизвикателство, с което всеки с достъп до интернет се сблъсква, и е проблем във всяка област на литературната наука. Видяно в тази светлина, **(не)четенето не е повод за срам, то е бъдещето**. Подобна теза италианският литературовед Франко Морети повтаря от години. (...) Тя вдъхновява няколко учени изследователи да се обърнат към машинното четене – като използват алгоритми за намиране на повтарящи се модели в литературните произведения на определени епохи. (...)

Не толкова механизирани решения предлага Пиер Байяр, френски социолог на литературата. В „Как да говорим за книги, които не сме чели“ (2007) той дава съвет да се събира информация за колкото е възможно повече книги, за да си създадем споделена литературна култура във време, в което индивидуалните ни „библиотеки“ все по-малко се припокриват. Общата образованост в литературната култура дава по-добри резултати от индивидуалното четене на все повече и повече книги. (...)

Независимо дали говорим за научната сфера днес или в близкото минало, проблемът с изобилието от книги винаги е бил тежък. (...) Литературният пазар като цяло е станал уязвим под напора на сили, имащи все по-малко общо с литературоведската оценка и все повече - с парите, издателския натиск върху днешната журналистика, географията на градовете и социалните мрежи, които определят обхвата на редакторското внимание и потенциалните клиенти на големите книжарници. Тези сили оказват огромно влияние върху това какво се превъзнася и какво остава невидимо измежду хилядите писани и издавани книги. (...)

The Chronicle of Higher Education, 11.09.2016

Превод от английски **Никола Маринов**

1. Какво представлява играта „унижение“?

- А) печели точка всеки, които познае името на даден роман
- Б) печели точка всеки, които не е чел дадена книга от класиката
- В) печели точка всеки, които свърже роман с неговия автор
- Г) печели всеки, които може да познае заглавието на поне десет романа

2. Защо литературите рядко говорят за нечетенето?

- А) защото не признават подобен подход към литературата
- Б) защото изпитват чувство на срам от това, че не познават даден текст
- В) защото прикриват факта, че не е възможно да бъдат изчетени всички текстове
- Г) защото те изследват литературата, а не процеса на отказване от нея

3. В какъв контекст „нечетенето“ може да бъде наречено бъдеще?

- А) когато се вземе предвид отказът на младите хора да се справят с големи обеми от текстове
- Б) когато се отчете фактът, че производството на книги е вече твърде скъпо
- В) когато се отчете огромният обем от издадени книги, които не могат да бъдат разгледани

Г) когато се говори за учениците на бъдещето, които няма да могат да се справят с учебната програма

4. Какво решение предлага Пиер Байяр?

- А) да се конструира култура на споделяне на информация за прочетени книги
- Б) да се води статистика за броя на прочетените книги
- В) да се ограничи всеки до своята „индивидуална“ библиотека
- Г) да се опитаме да прочетем всички книги в общата библиотека

5. Какво представлява машинното четене?

- А) четене с електронен четец, който е по-достъпен от книгата на хартиен носител
- Б) модел, при който машината дава възможност за бавно и подробно запознаване с книгата
- В) модел на преработка на информацията, който се осъществява в рамките само на една книга
- Г) създаване на корпус от повтарящи се модели в литературите на определени епохи

6. Какво повлиява върху избора на книгите, които се издават и четат?

- А) невежеството на четящите
- Б) силният финансов натиск върху журналистите
- В) социални и демографски фактори
- Г) безразличието на читателите

7. Кой според Пиер Байяр има правото да тълкува книгите?

- А) всички, които имат мнение за дадена книга и могат да го изразят
- Б) езиковедите
- В) хората, ангажирани с литературата професионално
- Г) литературните критици

8. Какво мнение за четенето защитава книгата на Пиер Байяр?

- А) четенето вече е отживелица и то не е необходимо
- Б) нечетенето е всъщност практика на четенето, при която е необходимо предварително да се познава корпус от текстове
- В) четенето е само за избраните
- Г) нечетенето е практика, която може да се реализира само от професионално ангажирани с литературата преподаватели

9. Кое може да направи така, че литературата да остане жива?

- А) вдъхване живот на книгата чрез запознаване с текста, макар и само бегло
- Б) размишления върху идеите само в една книга
- В) ограничаването на прочита само до книги в съвременен контекст
- Г) изследването на обем от текстове, отнасящи се до определена културна епоха

10. Какво се крие зад скобите в израза (не)четенето?

- А) практиките на четенето и нечетенето се редуват в преподавателската дейност
- Б) масовият отказ от четене е необратим
- В) нечетенето е едновременно и състояние на четене
- Г) четенето и нечетенето са напълно противоположни по значение